

AVAJAISPUHE

Rehtori Lauri Lajunen

Arvoisat Kutsuvieraat, Hyvä Yliopistoväki!

Yliopistojen asema on korostunut viime vuosina ja niihin kohdistuu nyt ennen näkemätön määrä odotuksia, sillä yliopistojen tuottamasta tiedosta sekä tutkimukseen perustuvan koulutuksen ja tutkijakoulutuksen saaneesta työvoimasta on tulut yhä tärkeämpi osa yhteiskunnan, kulttuurin, teknologian, talouden, hallinnon ja politiikan kehitysprosesseja. Useissa Euroopan ja Aasian maissa on 2000 –luvulla voimakkaasti kehitetty ja uudistettu yliopistoja.

Uusi yliopistolaki astui voimaan Suomessa elokuun alussa. Uudistuneet yliopistot aloittavat toimintansa ensi vuoden alussa joko julkisoikeudellisina yliopistoina tai säätiöyliopistoina. Laki lisää yliopistojen omaa päätäntävaltaa ja vastuuta runsaasti. Muutoksen toteuttaminen edellyttää johtamis- ja talousjärjestelmän täydellistä remonttia sekä uutta toimintakulttuuria. Muutos on historiallinen ja muuttaa perusteellisesti yliopistojen sekä taloudellis-hallinnollista asemaa että suhdetta valtioon.

Vaatus uudistuksiin lähti yliopistoista itsestään. Aloitteellinen ja aktiivinen toimija tässä on ollut Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto. Rehtorit esittivät linjauksissaan vuosina 2005 ja 2006 yliopistojen toiminnallisen ja taloudellisen autonomian tarvetta ja keinoja sen vahvistamiseksi. Neuvosto vaati mm. pitkäjänteistä koulutus-, tiede- ja rahoituspolitiikkaa sekä yliopistojen hallinnollisen ja taloudellisen aseman uudistamista autonomiaa kunnioittaen.

Opetusministeriö käynnisti yliopistojen uudistamisen useiden selvitysten jälkeen jo edellisen hallituksen aikana. Uudistustyö on ollut avointa ja yliopistot ovat saaneet olla siinä kiinteästi mukana. Asetetut tavoitteet ovat olleet erittäin kunnianhimoisia ja aikataulu niiden toteuttamiseksi kireä. Prosessi on edennyt suunnitellusti ja lopputulokseen on syytä olla tyytyväisiä. On merkille pantavaa, että kaikki Suomen yliopistojen rehtorien neuvoston esittämät keskeiset tavoitteet ovat nyt toteutuneet.

Sen sijaan tulevissa julkisoikeudellisissa yliopistoissa ei voida olla täysin tyytyväisiä ensi vuoden valtion tulo- ja menoarvioesitykseen. Yliopistojen oikeudellisen aseman muutos tuo niille huomattavia lisäkustannuksia, mm. työnantajan työttömyysvakuutusmaksut, arvonlisävero ja siirtymävaiheessa palvelukeskuksien asiakkuus. Yliopistouudistuksen lähtökohtana oli, ettei

oikeudellisen aseman muutos saa heikentää yliopistojen taloudellista asemaa. Uudistuksen tuli parantaa yliopistojen menestymistä kansainvälisessä kilpailussa. Nyt näyttää, että määrärahojen lisäykset eivät kata menojen kasvua. Vain Aalto-yliopisto saa tuntuvaan toimintamäärärahojen korotuksen. Lisäksi valtio ja yritykset ovat sitoutuneet sen mittavaan pääomittamiseen. Ensimmäistä kertaa yliopistoja uudistetaan siten, että uudistus koskee kaikkia yliopistoja, mutta kehityspanokset kohdennetaan alkuvaiheessa vain yhteen yliopistoon.

Uusi yliopistolaki antaa nykyistä vapaammat mahdollisuudet yliopistoille kiinteään yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa. Oulun yliopistossa pyrimme laajentamaan yhteistyötä ja hakemaan sille uusia muotoja, sillä yksin on entistä vaikeampaa menestyä. Alueellisia yhteistyökumppaneita ovat muut korkeakoulut, tutkimuslaitokset, yritykset ja julkishallinto. Kuuluminen maailman parhaimpien osaajien muodostamiin verkostoihin on keskeinen keino oman toiminnan laadun ja vaikuttavuuden parantamiseksi.

Oulun yliopiston ja opetusministeriön välisen tulossopimukseen mukaisesti yliopisto kehittää rakenteitaan ja yhteistyötään Oulun seudun ammattikorkeakoulun sekä muiden Pohjois-Suomen korkeakoulujen kanssa. Tavoitteena on synergian saavuttaminen, päällekkäisten toimintojen vähentäminen ja vaikuttavuuden vahvistaminen.

Näiden linjausten mukaisesti opetusministeriö ja Oulun yliopisto ovat sopineet, että Oulun yliopiston kehittämistä kansainvälisesti korkeatasoisena tiedeyliopistona jatketaan yhteistyössä elinkeinoelämän ja sektoritutkimuslaitosten kanssa. Lisäksi yliopistolla on erityisvastuu saamen kielen ja kulttuurin tutkimuksesta ja koulutuksesta.

Yliopiston laaja tiedepohja antaa oivan mahdollisuuden moni- ja poikkitieteisten koulutus- ja tutkimusohjelmien sekä –yksiköiden muodostamiselle. Yliopiston painoalat on määritelty uudelleen ja ne ovat: biotieteet ja lääketiede, internet ja informaatioteknologia, kulttuurinen identiteetti, vuorovaikutus ja sivistys, liiketoiminta ja talous, lääketieteen tekniikka, ympäristö, luonnonvarat ja energia sekä älykkäät laitteet ja materiaalit. Oulun yliopisto on keskeinen yliopisto Suomen kaivos- ja terästeollisuudelle ja niiden tarvitsema koulutus ja tutkimus ovat Oulun yliopiston erityisiä kehittämiskohteita.

Oulun yliopiston strategian kärkenä on keskeisiin yliopiston sisäisiin ja ulkoisiin yhteistyörakenteisiin ulottuva rakenteellinen kehittäminen, jonka tavoitteena on tukea yliopiston tutkimus- ja koulutustoiminnan uusiutumista, tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Rakenteelliseen kehittämiseen kuuluvat monitieteisten, kansainvälisten tutkijakoulujen perustaminen sekä elinkeinoelämän ja tutkimuslaitosten kanssa synnyttävät innovaatio- ja sektoritutkimuskeskukset.

Keskuksista osa on jo aloittanut toimintansa, osaa vielä valmistellaan. Kansainvälisyys ja kansainvälistäminen läpäisevät koko yliopiston toiminnan.

Yliopistojen alueellisesta toiminnasta ministeriö on antanut selkeät linjaukset: Yliopistojen tulee verkostoitua alueidensa keskeisten toimijoiden kanssa ja aluetoiminnot tulee koota riittävän laajoiksi kokonaisuuksiksi siten, että toiminnassa saavutetaan korkea laatu ja vaikuttavuus. Lisäksi alueellisessa toiminnassa toteutetaan yhteisrahoitteista toimintamallia ja yliopistojen tulee selkeyttää yhteistyötään ja työnjakoaan ammattikorkeakoulujen kanssa.

Yliopistojen tulee myös tehostaa toimintaansa yliopistokeskuksissa ja etäpisteissä keskittämällä voimavaroja pääosin projektiluontoiseen elinikäiseen koulutukseen ja paikallista yrittäjyyttä tukevaan tutkimus- ja kehitystoimintaan. Yliopiston on arvioitava, profiloitava ja koottava aluetoimintojaan.

Oulun yliopisto on edelleen Pohjois-Suomessa keskeinen toimija, jonka osaamisellaan tulee edistää toiminta-alueensa elinvoimaisuutta. Oulun yliopisto on jo käynnistänyt aluetoimintojensa uudelleenjärjestelyt. Toimipisteverkkoa on tiivistetty lakkauttamalla Oulujärven tutkimusasema Vaalassa, Meri-Lappi Instituutti Kemissä ja Raahen toimintayksikkö. Lisäksi on omista tiloista luovuttu Perämerten tutkimusasemalla Hailuodossa. Tutkimus- ja kehittämistoiminnassa edetään näillä alueilla hanke pohjaisesti.

Oulun yliopistolla on koordinaatiovastuu Kajaanin yliopistokeskuksesta ja sitä kehitetään valtakunnallisten koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmien linjausten mukaisesti. Oulun yliopisto uskoo, että yliopistokeskusyhteistyötä voidaan jatkaa Jyväskylän ja Lapin yliopistojen sekä uuden Itä-Suomen yliopiston kanssa. Aikuiskoulutusta yliopistokeskuksen toiminnassa voimistetaan. Opettajankoulutusta kehitetään ja suunnataan erityispedagogiikkaan. Tietojenkäsittelyalan pysyväisluonteisen maisterikoulutuksen asema Kajaanissa arvioidaan uudelleen. Tutkimus-, kehitystyö- ja innovaatio-toiminnot kootaan CEMIS- innovaatiokeskukseen (Center for Measurement and Information Systems).

Yliopistokeskuksen ja Kajaanin ammattikorkeakoulun yhteistyötä kehitetään toimintoja ja infrastruktuurin käytön yhteistyötä tehostamalla yhdessä laaditun toimintasuunnitelman mukaisesti.

Kansainvälistyminen, teknologian nopea kehittyminen ja työelämän muutokset on otettava huomioon yliopisto-opetuksessa. Yksi lähivuosien tavoite on opetuksen kansainvälistäminen. Yliopistoista valmistuneilla on oltava hyvät kansainväliset valmiudet, sillä työpaikat ovat yhä kansainvälisempiä ja monikulttuurisimpia.

Opetuksen on oltava aina tiedelähtöistä. Oulun yliopistossa tutkimuksen ja opetuksen tulee kytkeä toisiinsa nykyistä tiiviimmin. Periaatteena on, että kaikki opettajat tutkivat ja kaikki tutkijat

opettavat. Tutkimuksellisten ja opiskelijaa vastuulliseen työskentelyyn valmentavien opetusmenetelmien käyttäminen tulee olla opetuksessa ensisijaista.

Oulun yliopisto on merkittävä opettajien kouluttaja, ja opettajankoulutus kuuluu yliopiston keskeisiin kehittämiskohteisiin. Opettajankoulutuksessa tullaan laatimaan tutkimukseen ja yhteiskunnallisiin tarpeisiin perustuva rakenteellinen ja sisällöllinen uudistus. Sen myötä opettajankoulutus tulee tähtämään sekä laaja-alaisen opettajuuden että opiskelijan kannalta mielekkään tiedepohjaisen aikuiskoulutusjatkumon perustutkinnosta täydennyskoulutukseen ja jatko-opintoihin.

Opettajankoulutuksen sisältöjä ja menetelmiä kehitetään siten, että ne vahvistavat tulevien opettajien valmiuksia erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden ohjaukseen, maahanmuuttajien koulutustarpeisiin vastaamiseen sekä tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämiseen opetuskäytössä. Muita vahvistettavia opettajankoulutuksen sisältöalueita ovat mm. vuorovaikutus- ja neuvottelutaidot, ryhmien johtaminen sekä konfliktien ja väkivallan ehkäisy. Varhaiskasvatuksen, luokanopettajan ja aineenopettajan koulutus järjestetään niin, että yhteistyö näiden välillä vahvistuu ja synnyttää edellytykset monipuolisen opettajankelpoisuuden hankkimiseen. Sivuaineopintojen valintamahdollisuuksia parannetaan. Opettajankoulutuksen Oulun ja Kajaanin yksiköistä muodostetaan hallinnollisesti yhtenäinen kokonaisuus.

Opettajankoulutuksen tutkimuslähtöisyyttä vahvistetaan monitieteisellä Graduate School of Cultural Identity, Interaction and Education - tutkijakoululla, mikä tekee mahdolliseksi myös tiedekuntien väliset yhteistutkinnot.

Hyvät kuulijat!

Vietämme tänään historiallisia lukuvuoden avajaisia täällä Oulun yliopiston Kajaanin yliopistokeskuksessa. Syyslukukaudella toimimme vielä valtionyliopistona, mutta kevätlukukaudella emme enää kuulu valtio-organisaatioon, mutta olemme edelleen valtiota lähellä oleva julkisoikeudellinen yliopisto. Nyt myös Oulun yliopiston ensimmäisistä avajaisista tulee kuluneeksi tasan 50 vuotta.

Oulun yliopiston merkitys Pohjois-Suomelle sekä koko maamme kehitykselle on ollut ja on edelleen kiistaton. Meillä on hienot perinteet ja hieno historia. Menestyminen tulevina vuosina vaatii uusiutumista, sinnikästä työtä ja voimavarojen vahvistamista. Tähän olemme valmiit, mutta se ei onnistu ilman toiminta-alueemme kuntien, yritysten ja yksittäisten ihmisten tukea. Pohjois-Suomen hyvinvoinnin takaamiseksi meillä on oltava maailmanluokan innovaatiokeskittymä, jonka

ytimenä on vahva kansainvälinen tiedeyliopisto. Toivon, että pohjoissuomalaiset tulevat uuden ajan kynnyksellä mukaan rakentamaan Pohjois-Suomen tulevaisuutta ja elinvoimaisuutta ja tukemaan yhteistä yliopistoa, uusiutuvaa Oulun yliopistoa.

Haluan esittää parhaat kiitokseni yliopiston kaikille Kainuun yhteistyökumppaneille sekä toivottaa hyvää ja menestyksellistä lukuvuotta 2009 – 2010 Oulun yliopiston Kajaanin yliopistokeskuksen tiedeyhteisön jäsenille!

Opettajakoulutusta Kajaanissa vuodesta 1900